

Ο Κώστας Σαρδελής και το ελληνοορθόδοξο 1821

Κώστας Σαρδελής (1932-2007)

Γράφει ο **Κωνσταντίνος Χολέβας**- Πολιτικός Επιστήμων

Ο Φώτης Κόντογλου ήταν εκείνος που χαρακτήρισε το 1821 «αγιασμένη Επανάσταση». Ο Αιτωλοακαρνανός Κώστας Σαρδελής ήταν ο συγγραφέας, ο οποίος ακολούθησε τα ίχνη του Κόντογλου και μάς χάρισε πλούσιο λογοτεχνικό, ιστορικό και αρχαιακό υλικό, ώστε να τεκμηριωθεί το ελληνοορθόδοξο ήθος του 1821. Γεννημένος στον Μύτικα το 1932 ο Σαρδελής εργάστηκε επί δεκαετίες ως επαγγελματίας δημοσιογράφος και παράλληλα έβρισκε χρόνο να μελετά στην Εθνική Βιβλιοθήκη τα κείμενα των διδασκάλων του Γένους και των αγωνιστών του 1821. Ασχολήθηκε ιδιαίτερος με τον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό και με άλλες μορφές της ελληνοορθόδοξης παράδοσης. Εκοιμήθη πριν από 10 χρόνια, στις 4.1.2007 στην Αθήνα. Βραβεύθηκε δύο φορές από την Ακαδημία Αθηνών και δύο φορές με το Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας.

Το έργο του Κώστα Σαρδελή μοσχοβολά λιβάνι κι αγιοκέρι. Συνδυάζει με επιτυχία την πίστη στον Χριστό, την αγάπη του για την Ελλάδα και την Ιστορία, τη γλαφυρότητα της γραφής και την ακλόνητη τεκμηρίωση με αρχεία, κείμενα και μαρτυρίες της Τουρκοκρατίας και της Εθνεγερσίας. Τον συγκινεί η Ρωμηοσύνη, το Βυζάντιο, η αγωνία των Νεομαρτύρων, η μαχητικότητα των επαναστατημένων Ελλήνων. Θαυμάζει τους Αγίους Κύριλλο και Μεθόδιο, τον Πατροκοσμά, τον Άγιο Μάξιμο τον Γραικό, τον αγιογράφο Θεοφάνη, που δίδαξε τη βυζαντινή τέχνη στους Ρώσους. Αναδεικνύει τον Κόντογλου, βιογραφεί σε τρεις τόμους τον Κωστή Παλαμά, φέρνει στην επιφάνεια άγνωστες ή ξεχασμένες μορφές του υποδούλου και του αγωνιζομένου Γένους.

Η προσφορά του Κώστα Σαρδελή στην εθνική μας αυτογνωσία όσον αφορά στο 1821 μπορεί να διαιρεθεί σε δύο ενότητες: Α) Στα έργα του για την πνευματική προετοιμασία της Επανάστασης. Β) Στα έργα του που αναφέρονται στο 1821, τους πρωτεργάτες και τα ιδανικά τους.

Στην πρώτη κατηγορία κορυφαία θέση κατέχουν τα βιβλία και μελετήματα του συγγραφέως για τον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό. Από την ηλικία των 23 ετών ο Σαρδελής γράφει βιβλία για τον Πατροκοσμά. «Ο Άγιος των Σκλάβων» υπήρξε το βιβλίο, το οποίο έκανε ευρύτερα γνωστό τον Άγιο Κοσμά και οφείλουμε χάριτας στη γραφίδα και στην ευλάβεια του αειμνήστου Κώστα Σαρδελή γι' αυτή την εργώδη προσπάθεια. Το βιβλίο γνώρισε πολλές επανεκδόσεις και μάς μίλησε για τον μεγάλο Φωτιστή του Γένους με τρόπο κατανοητό, λογοτεχνικό, αλλά και ιστορικά ορθό.

Στην περίοδο της Τουρκοκρατίας και στις ελληνορθόδοξες καταβολές του 1821 αναφέρεται το σπουδαίο βιβλίο του Σαρδελή με τίτλο « Το Συναξάρι του Γένους». Γνώρισε δύο εκδόσεις, μία από την ΕΣΤΙΑ και μία από τον ΑΡΜΟ, και μας φέρνει σε επαφή με διανοητές, δασκάλους, συγγραφείς και ιεροκήρυκες, οι οποίοι κράτησαν την Πίστη και την εθνική συνείδηση στα μαύρα χρόνια της δουλείας. Όποιος δεν διαβάσει αυτό το βιβλίο δεν μπορεί να κατανοήσει την πραγματική ιδεολογία της Ελληνικής Επανάστασης. Ο Σαρδελής καταδεικνύει ότι η Ελληνορθόδοξη Μεγάλη Ιδέα ήταν το κινητρο όλων των εξεγέρσεων, καθώς και του ιδίου του 1821, και όχι ο Δυτικός Διαφωτισμός. Στο Συναξάρι παρουσιάζει τον βίο και το έργο του Νεομάρτυρος Σεραφείμ Επισκόπου Φαναρίου, του Μελετίου Πηγά, του Κυρίλλου Λουκάρεως, των αδελφών Λειχούδη, που ίδρυσαν το πρώτο Πανεπιστήμιο στη Ρωσία, του Ηλία Μηνιάτη, του Ευγενίου Γιαννούλη του Αιτωλού, του Χρυσάνθου του Αιτωλού- κατά σάρκα αδελφού του Αγίου Κοσμά- φυσικά του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού, του Ευγενίου Βουλγάρεως, του Ρήγα Βελεστινλή, του Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, του Πατριάρχου Γρηγορίου Ε΄ και πολλών άλλων.

Στη δεύτερη κατηγορία, δηλαδή στα έργα τα οποία αναφέρονται κατά τρόπο άμεσο στη Μεγάλη Ελληνική Επανάσταση, ανήκουν τα ακόλουθα βιβλία του Κώστα Σαρδελή: « Η προσευχή του Μακρυγιάννη», «Γεώργιος Βαρνακιώτης, ο προδομένος στρατηγός του 1821», «Η θυσία των Ποιμένων» – για τους Επισκόπους που μαρτύρησαν στην τουρκική φυλακή της Τριπόλεως από τον Μάρτιο έως το Σεπτέμβριο του 1821- και «Το Ανθολόγιο της Λευτεριάς». Το Ανθολόγιο εκκυκλοφορήθη το 1984 από τις εκδόσεις ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ και δυστυχώς σήμερα είναι δυσεύρετο. Μέσα σε 335 σελίδες ο συγγραφέας παρουσιάζει κείμενα και επιστολές σημαντικών προσωπικοτήτων, όπως του Οδυσσέα Ανδρουτσου, του Αδαμαντίου Κοραή, του Κανέλλου Δεληγιάνη (ενδιαφέρουσα η μαρτυρία του για τον Παλαιών Πατρών Γερμανό και την Αγία Λαύρα), του Ιγνατίου-Μητροπολίτου Ουγγροβλαχίας, του Γεωργίου Καραϊσκάκη, του Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, του Αλ. Κριεζή, του στρατηγού Μακρυγιάννη (από τα Απομνημονεύματα και από τα Οράματα και Θάματα), του Πετρόμπεη Μυρομιχάλη, του Νικηταρά, του Κωνσταντίνου Οικονόμου του εξ Οικονόμων, του Χριστόφορου Περραιβού, του Σπυρομήλιου, του Φωτάκου και άλλων. Οι περισσότεροι τονίζουν ότι η Επανάσταση έγινε «για του Χριστού την Πίστη την Αγία και της Πατρίδος την Ελευθερία», δίνοντας απαντήσεις σε ορισμένους συγχρόνους ερευνητές, οι οποίοι διαστρεβλώνουν τα ιδανικά και τον σκοπό της Ελληνικής Επανάστασης.

Ο Σαρδελής μάς έφερε πιο κοντά στη Ρωμηοσύνη της Τουρκοκρατίας και του 1821 με τρόπο ευχάριστο και με κείμενα καλοδουλεμένα. Τα έργα του διαπνέονται από ειλικρινή Ορθόδοξη ευσέβεια και από άδολο πατριωτισμό, μακριά από φανατισμούς και ακρότητες. Είθε ο Θεός να αναπαύει την ψυχή του συγγραφέως, που αγωνίσθηκε σε όλη του τη ζωή για να γνωρίσουμε οι νεώτεροι τον Άγιο Κοσμά και τις ελληνορθόδοξες ρίζες του 1821!

Άρθρο στην εφημερίδα ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΛΗΘΕΙΑ, Τετάρτη 11/1/2017